

ESTÉTICA DE ÁLVARO CUNQUEIRO

DISTANCIAMENTO E PRESENCIA

Álvaro Cunqueiro, sensible e culto, está fascinado polos vellos mitos, esculca neles e na remodelación persoal dos modelos primitivos, eternos, encontra a propia revelación. Na trama do mito o poeta inserta a propia trama. Na fermosa ficción, deposita unha ficción nova, fermosa e actual. Ós escuros vencellos relixiosos ou arquetípicos, engade o poeta os vencellos persoais, as propias vivencias dramáticas ou lúdicas. Ó significado antigo e misterioso dótao dun significado anovado, cheo de humanidade e transcendencia sen que perda misterio. Así o vello mito convértese, en certo modo, nun espello onde o autor pode contemplar a súa imaxe anímica, existencial, artística, eternizada.

Eu son Edipo, Eu son Dánae, Eu son Paltiel, Eu son Dagha. Reparemos na recorrencia identificativa. Nela é doado achar unha dobre intención: a identificación do personaxe da fábula ou da Biblia e a identificación do autor. "EU SON eses", vennos dicir Cunqueiro. "EU fago miñas as súas desventuras, participo da súa fragilidade existencial. EU coma eses, véxome abaneado polo Fatúm, pola *Moirá* que ten decretado o destino do home denantes de nacer nun designio inmodificable".

Isto vén dicir Cunqueiro en forma implícita a través doutras voces portadoras dos sentires do

poeta nunha fala poética fermosa e sibilina. As mentes que configuraron eses personaxes inmortalis de significación mítica, non actuaban gratuitamente. Foron mentes lúcidas que penetraron xusto no centro neuráxico da vulnerabilidade do ser. De aí a eternidade e o valor que, coma tesouro, encerran.

Na reelaboración poética, Cunqueiro deixa esvarar a propia vida na impronta de home sufridor. E faíno moi delicadamente. Con moito tacto. Con moito pudor. Co recato e co decoro dun grande artista. Interpoñendo elementos que distancian e velan. Pero a imaxe da alma ferida vive alí perpetuamente. Non fica estática e inmóbil coma unha bolboreta atravesada por un alfinete. Non. A alma do poeta móstrase nunha imaxe durable. Nun acto durativo. Nun tempo puro, sen cesuras. Medíndose de igual a igual coa alma antiga que se mostra na historia, xa sexa Edipo quen asuma a fatalidade inda que proclame a súa inocencia. Ou sexa Danae, que despois de ter sido amada por Zeus, chega á indixencia e á humillación da mofa colectiva. Ou sexa Paltiel, quen se ve obrigado a renunciar, diante do rei David, á esposa que ama. Ou mesmo a princesa Dagha, que visita a terra cada cen anos para comprobar se os poetas dicían verdade sobre a "lúa, o lume, os espellos e as bágoas dos que morren de amor". Tamén é posible que un poeta coma Cunqueiro naza cada cen anos. Tamén o

mindoniense quixo comprobar se os poetas mentían. Tamén el, coma a princesa de *Llyr*, pode emitir verbas coa boca pechada, mesmo murmurios no acompañamento das harpas invisibles pero tensas entre corazón e tempo. "Murmurios á boca pechada" poden ser as confidencias íntimas do poeta. Confidencias tácitas. Doloridas pero silenciosas. Implicadas na trama ou na intencionalidade do poema.

O poeta pode verificar no paralelismo das existencias —que son sempre a mesma— as semellanzas no poema: revelación e espello. Podemos repetir o noso nome pero non sabemos quen somos. Así o recolle Borges nas *conxeturas*, espigadas nas páxinas de León Bloy:

*No hay en la tierra un ser humano capaz de declarar quiés es, con certidumbre*¹.

No poema pode o autor doerse do propio destino e proclamar a desventura da linaxe humana, a indixencia do exceso, do que sobrepasa a medida ou a norma. En EU SON, o poeta confesa por boca allea a propia desilusión e a melancolía na súa realidade de home *aquí e agora*. E xa sabemos con que delicadeza o fai. Con que estilo sen desacordar a actitude. Sen rachar publicamente as vestiduras. ▲

NOTA

¹ Jorge Luis Borges. *El espejo de los enigmas. Obras Completas*. Ed. Bruguera, vol. II, páx. 240.